

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU4

Folkbildning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till att de till viss del är tillgodosedda. Motionsyrkandena handlar bl.a. om att värna folkbildningen, folkbildning i hela landet, bidragsmodellen för studieförbund, uppföljning och konsekvensanalys samt folkhögskolans utbildningsutbud.

I betänkandet finns sju reservationer (C, MP) och tre särskilda yttranden (S, SD, V).

Behandlade förslag

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Värna folkbildningen.....	6
Folkhögskolans allmänna kurs	8
Folkhögskolornas uppdrag för bl.a. personer med funktionsnedsättning	9
Asylsökande	10
Folkbildning i hela landet.....	12
Bidragsmodellen för studieförbund	13
Uppföljning och konsekvensanalys	13
Folkhögskolornas utbildningsutbud	15
Studieförbundens roll som musikaliska nav	16
Motioner som bereds förenklat.....	16
Reservationer	18
1. Värna folkbildningen, punkt 1 (C).....	18
2. Värna folkbildningen, punkt 1 (MP)	18
3. Folkhögskolans allmänna kurs, punkt 2 (C)	19
4. Asylsökande, punkt 4 (MP)	20
5. Folkbildning i hela landet, punkt 5 (C).....	20
6. Uppföljning och konsekvensanalys, punkt 7 (MP)	21
7. Folkhögskolornas utbildningsutbud, punkt 8 (MP)	22
Särskilda yttranden	23
1. Värna folkbildningen, punkt 1 (S).....	23
2. Särskilt yttrande (SD).....	25
3. Särskilt yttrande (V)	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	27
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Värna folkbildningen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1080 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S),

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 1,

2023/24:2061 av Linus Sköld m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11.

Reservation 1 (C)

Reservation 2 (MP)

2. Folkhögskolans allmänna kurs

Riksdagen avslår motion

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34.

Reservation 3 (C)

3. Folkhögskolornas uppdrag för bl.a. personer med funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motion

2023/24:1863 av Heléne Björklund m.fl. (S).

4. Asylsökande

Riksdagen avslår motion

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 22.

Reservation 4 (MP)

5. Folkbildning i hela landet

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1359 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 4,

2023/24:2020 av Isak From m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 10.

Reservation 5 (C)

6. Bidragsmodellen för studieförbund

Riksdagen avslår motion

2023/24:347 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 4.

7. Uppföljning och konsekvensanalys

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:917 av Beatrice Timgren (SD),

2023/24:1175 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkande 3,

2023/24:1590 av Karin Sundin (S) och

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkandena 2 och 4.

Reservation 6 (MP)

8. Folkhögskolornas utbildningsutbud

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:254 av Serkan Köse (S) yrkande 7 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 35.

Reservation 7 (MP)

9. Studieförbundens roll som musikaliska nav

Riksdagen avslår motion

2023/24:1488 av Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S) yrkande 7.

10. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 15 februari 2024

På kulturutskottets vägnar

Amanda Lind

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Amanda Lind (MP), Robert Hannah (L), Alexander Christiansson (SD), Lawen Redar (S), Kristina Axén Olin (M), Lars Mejern Larsson (S), Jonas Andersson (SD), Azadeh Rojhan (S), Emma Ahlström Köster (M), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S), Peter Ollén (M), Vasiliki Tsouplaki (V), Roland Utbult (KD), Catarina Deremar (C), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Motionsyrkandena handlar bl.a. om att värna folkbildningen, folkbildning i hela landet, uppföljning och konsekvensanalys samt folkhögskolans utbildningsutbud. Av dessa behandlas cirka tio motionsyrkanden i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsförslagen som bereds förenklat finns även i bilaga 2.

Information har lämnats till utskottet av Folkbildningsrådet och Ibn Rushd studieförbund.

Utskottets överväganden

Värna folkbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att värna folkbildningen med hänvisning till att dessa till att de till viss del är tillgodosedda.

Jämför reservation 1 (C) och 2 (MP) samt det särskilda yttrandet (S).

Motionerna

Catarina Deremar m.fl. (C) understryker i kommittémotion 2023/24:2483 yrkande 11 vikten av att upprätthålla principen om armlängds avstånd mellan politiken och bildningsverksamheten, och lyfter fram folkbildningens viktiga roll för den fria bildningen.

Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) betonar i kommittémotion 2023/24:1885 yrkande 1 vikten av att värna folkbildningen. Motionärerna lyfter fram folkbildningens betydelse för bildning, kultur och demokrati i Sverige. Folkbildningen är enligt motionärerna en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken där människans fria och frivilliga organisering och bildning tar plats och ges utrymme.

Linus Sköld m.fl. (S) anser i motion 2023/24:2061 yrkande 1 att man i stället för att skära ned på statens stöd till folkbildningen bör höja ambitionerna. Motionärerna poängterar att folkbildningen ger människor möjlighet att bilda sig, växa och utvecklas genom livet och skapar därmed en levande demokrati. I samma motion yrkande 2 framhåller motionärerna vikten av att säkerställa folkbildningens frihet från politisk styrning av innehållet. Ett liknande yrkande om att höja ambitionerna med folkbildningen framförs i motion 2023/24:1080 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S).

Bakgrund

Till folkbildningen räknas folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Svensk folkbildning har en lång tradition och vilar på principen om frihet och frivillighet. Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statsbidraget för folkbildningen. Dessa syften är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, att bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa

engagemang att delta i samhällsutvecklingen, att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt att bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Folkbildningen samfinansieras av staten och regionerna. År 2024 uppgår det statliga stödet till folkbildning till drygt 4,4 miljarder kronor (anslagen 14:1–14:4 inom utg.omr. 17). Sedan den 1 januari 2024 beslutar staten hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Det statliga stödet fördelas till studieförbunden över anslaget 14:1 Statsbidrag till studieförbund och till folkbildningen över anslaget 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:KrU1, rskr. 2023/24:78).

Folkbildningsrådet är en ideell organisation, där organisationer som företräder folkhögskolor och studieförbund är medlemmar. Enligt stadgarna har Folkbildningsrådet i uppgift att sprida kunskap om folkbildningen och bevaka folkhögskolan som utbildningsform i utbildningssystemet. Enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildning beslutar Folkbildningsrådet vilka som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel till folkhögskolor, studieförbund samt studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

Det finns 155 folkhögskolor. Dessa har ingen gemensam läroplan, vilket innebär att varje skola själv bestämmer vilka kurser som ska anordnas och vilken profil man har på skolan. Pedagogiken är individanpassad, vilket betyder att kurserna formas efter deltagarens behov och förutsättningar. Folkhögskolan riktar sig till personer över 18 år. Det finns tio statsbidragsberättigade studieförbund. De får huvudsakligen statsbidrag för studiecirklar och kulturprogram. Studieförbunden anordnar tillsammans verksamhet i Sveriges alla kommuner.

I propositionen 2013/14:172 Allas kunskap – allas bildning angavs följande:

Även om relationen mellan staten och folkbildningen kan beskrivas som nära och samförståndsriktad är den inte okomplicerad. Folkbildningsorganisationerna kan sägas ha en dubbel roll genom att både vara skattefinansierade och samtidigt förväntas bevara oberoende och självständighet i förhållande till statsmakten. Ett förtydligande av rollerna för staten och folkbildningen var något som man sökte åstadkomma genom omorganiseringen 1991. Då upphörde statens detaljstyrning av folkbildningen genom den dåvarande Skolöverstyrelsen och ersattes med målstyrning och den ideella föreningen Folkbildningsrådet bildades. Härigenom gavs folkbildningen en friare roll gentemot staten än vad den tidigare haft. Genom att staten inte detaljstyr stödet till folkbildningen, utan överlämnar åt Folkbildningsrådet att fördela statsbidraget till folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan utifrån de övergripande syften som riksdagen beslutat om, upprätthålls också en formell och principiell gräns mellan staten och folkbildningen.

¹ Prop. 1990/91:178, bet. 1990/91:UbU18, rskr. 1990/91:358.

Utskottets ställningstagande

Folkbildningen är en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken som enligt utskottet bör värnas. Utskottet vill likt motionärerna betona vikten av att upprätthålla principen om armlängds avstånd, där Folkbildningsrådet fördelar statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund utifrån mål och övergripande syften, och vikten av frihet och frivillighet för folkbildningen. Utskottet anser att motionsyrkandena till viss del är tillgodosedda och inte bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motionerna 2023/24:1080 (S), 2023/24:1885 (MP) yrkande 1, 2023/24:2061 (S) yrkandena 1 och 2 samt 2023/24:2483 (C) yrkande 11 avstyrks.

Folkhögskolans allmänna kurs

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om att stärka folkhögskolans allmänna kurs långsiktigt.
Jämför reservation 3 (C).

Motionen

Muharrem Demirok m.fl. (C) framhåller i partimotion 2023/24:2482 yrkande 34 vikten av att stärka folkhögskolans allmänna kurs långsiktigt, så att unga med ofullständiga betyg från grundskolan och gymnasiet får möjlighet att studera vidare i en annan miljö och få ett studieomdöme för att kunna läsa vidare.

Bakgrund

Ett av de fyra syftena med folkbildningen är som framgår ovan att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Folkhögskolans allmänna kurser riktar sig till den som saknar grundskole- och gymnasieutbildning och därför har svårt att studera vidare eller att etablera sig på arbetsmarknaden. Kursernas innehåll och längd anpassas efter deltagarnas förkunskaper och ambitioner. Den deltagare som blir klar med kursen kan studera vidare vid yrkeshögskola, högskola eller universitet.

Under 2020–2022 fick folkhögskolan tillfälliga medel för att anordna yrkesinriktade utbildningar inom allmän och särskild kurs. Syftet med medlen var att möta behovet av utbildning bland vuxna som behöver återkomma i arbete efter covid-19-pandemin samt att skapa fler utbildningsplatser inom vård- och omsorgsutbildningar. De här kurserna omfattade totalt ca 2 100 deltagare under 2022. Bland de yrkesinriktade allmänna kurserna var huvudinriktningarna allmän (bred ämnesinriktning) samt medicin, hälsa och sjukvård vanligast.

Antalet deltagare i allmän kurs vid folkhögskola var 16 010 år 2020, 15 190 år 2021 och 14 390 år 2022. Under 2022 utfärdade folkhögskolorna 1 725 intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans allmänna kurs för studier vid högskola. Hösten 2022 sökte 6 011 personer med behörighet från folkhögskola till universitet och högskolor, och 3 493 personer antogs till studier.

Utskottets ställningstagande

Ett av syftena med folkbildningen är att bidra till att jämna ut utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Utskottet ser det som positivt att folkhögskolorna kan fånga upp och locka de personer som av olika skäl inte har kunnat påbörja eller fullfölja en grundskole- eller gymnasieutbildning. Folkhögskolans unika pedagogik och flexibla förutsättningar är här värdefulla. Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därmed motion 2023/24:2482 (C) yrkande 34.

Folkhögskolornas uppdrag för bl.a. personer med funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om vikten av att säkerställa folkhögskolornas viktiga uppdrag för bl.a. personer med funktionsnedsättning. Utskottet hänvisar till att yrkandet till viss del är tillgodosett.

Motionen

Heléne Björklund m.fl. (S) betonar i motion 2023/24:1863 vikten av att säkerställa folkhögskolornas viktiga uppdrag. Motionärerna framhåller bl.a. att folkhögskolorna är en erkänd och välkänd aktör när det gäller att stödja övergången mellan studier och arbete, inte minst för unga och vuxna med funktionsnedsättning.

Bakgrund

Av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17) framgår att 36 procent av de unika deltagarna på folkhögskolornas allmänna kurs under 2022 hade en funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med året före. Inom särskild kurs var andelen unika deltagare med funktionsnedsättning 13 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Störst andel med funktionsnedsättning inom folkhögskolan var deltagare i allmän kurs som studerade på gymnasienivå, 42 procent.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att folkbildningen fyller en viktig funktion och har en särskild betydelse för personer med funktionsnedsättning. Utskottet noterar vidare att folkhögskolorna fångar upp en stor andel personer med funktionsnedsättning och att utvecklingen av andelen deltagare de senaste åren har varit positiv. Utskottet anser att motionsyrkandet till viss del är tillgodosett och inte bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motion 2023/24:1863 (S) avstyrks.

Asylsökande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att folkhögskolorna ska axla och ha en givande roll i att ge asylsökande ett helhetsgrepp om kunskap om samhället.

Jämför reservation 4 (MP).

Motionen

Märta Stenevi m.fl. (MP) framhåller i partimotion 2023/24:2691 yrkande 22 att folkhögskolorna väl kan axla och ha en givande roll i fråga om att ge asylsökande en samhällsorientering eller ett framtida helhetsgrepp om kunskap om samhället.

Bakgrund

Under perioden 2015–2023 fördelade Folkbildningsrådet medel till asylsökande m.fl. för att genomföra insatser för att stärka kunskaper i svenska och om samhället och främja deltagande i samhällslivet. Detta åstadkoms via förordningen (2015:521) om statsbidrag till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Medel betalades ut via anslaget 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen inom utgiftsområde 17. Under 2022 fördelade Folkbildningsrådet knappt 138 miljoner kronor till studieförbund och folkhögskolor för särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande, vissa nyanlända invandrare och flyktingar under massflyktsdirektivet. Motsvarande siffra 2023 var 28,5 miljoner kronor. Verksamheten hade 2022 ca 15 800 unika deltagare, vilket var en ökning med drygt 8 000 personer från 2021. Målgruppen för verksamheten bestod av drygt 44 000 personer och folkbildningen nådde därmed 36 procent av målgruppen, vilket var en ökad andel från 2021 med 10 procent. Den stora majoriteten av deltagarna deltog i studieförbundens verksamheter. Studieförbunden genomförde 2022 drygt 4 100 arrangemang. Svenska från dag ett var den vanligaste arrangemangstypen med drygt 70 procent av antalet arrangemang, och vardagssvenska utgjorde knappt 30 procent av arrangemangen.

Folkhögskolorna genomförde 2022 knappt 26 000 deltagarveckor och drygt 21 000 kursdagar. År 2024 upphörde anslaget 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen inom utgiftsområde 17 för detta ändamål. Folkbildningsrådet ska enligt regeringens riktlinjer lämna en rapport om denna verksamheten för 2023 senast den 1 april 2024.

Sedan februari 2017 har länsstyrelserna i uppdrag att samordna tidiga insatser för asylsökande och personer som har beviljats uppehållstillstånd och bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. Detta kallas tidiga insatser för asylsökande (TIA) och regleras i förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare samt i förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Medel fördelas via anslaget 1:1 Integrationsåtgärder inom utgiftsområde 13. Syftet med statsbidraget är att motverka passivisering under asyltiden, att underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och att främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. TIA omfattar verksamhet som har till syfte att främja målgruppens kunskaper i svenska, kunskaper om det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt hälsa. Avsikten är att länsstyrelserna genom sitt uppdrag ska vara en samordnande aktör som kan verka för att de resurser som avsätts för olika typer av insatser för asylsökande används ändamålsenligt, ger verksamhet med god geografisk spridning och når en så stor andel av målgruppen som möjligt. Länsstyrelserna ska verka för att tillgången till insatser motsvarar det behov som finns i länet och att målgruppen har möjlighet att delta. Ideella föreningar, kommuner eller kommunalförbund och trossamfund kan söka bidrag. Från och med 2021 till oktober 2023 gick i genomsnitt ca 31 procent av de sökbara medel som länsstyrelserna ska fördela till folkbildningsaktörer, varav den absolut största delen till studieförbund. Länsstyrelserna fördelade under denna tid tillsammans totalt drygt 65 miljoner kronor för 167 insatser över hela landet, genomförda av studieförbund och folkhögskolor. För 2024 fördelas 68 miljoner kronor till anslaget 1:1 Integrationsåtgärder, vilket är samma belopp som 2022. År 2023 var motsvarande belopp 58 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Folkhögskolor och studieförbund fyller en viktig funktion via insatser för bl.a. asylsökande. Länsstyrelserna har i uppdrag att samordna tidiga insatser för bl.a. asylsökande och bevilja statliga medel för ändamålet. Utskottet konstaterar att cirka en tredjedel av dessa beviljade medel de senaste åren har gått till folkbildningsaktörer. Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därmed motion 2023/24:2691 (MP) yrkande 22.

Folkbildning i hela landet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om folkbildning i hela landet med hänvisning till att de till viss del är tillgodosedda.

Jämför reservation 5 (C).

Motionerna

Muharrem Demirok m.fl. (C) framhåller i partimotion 2023/24:2457 yrkande 10 folkhögskolornas och studieförbundens viktiga roll att i hela landet erbjuda möjlighet till vidareutbildning, kompetensutbildning och livslångt lärande.

I motionerna 2023/24:1359 yrkande 4 av Lars Isacsson m.fl. (S) och 2023/24:2020 yrkande 3 av Isak From m.fl. (S) framhålls behovet av en stark lokalt lokaliserad folkbildning. I den sistnämnda motionen yrkande 2 betonas också betydelsen av folkbildningen i små kommuner. Motionärerna lyfter fram att folkbildningen har en extra viktig roll att erbjuda utbildning i områden där det saknas andra utbildningsaktörer.

Bakgrund

Under 2022 fanns det 155 folkhögskolor och sammanlagt 78 filialer runt om i landet, totalt 233 folkhögskoleenheter. Av folkhögskolorna rapporterade 38 att de hade en eller flera filialer. Folkhögskolorna arrangerade långa kurser i samtliga regioner och i 154 av landets kommuner.

Landets tio studieförbund hade under 2022 sammanlagt 136 lokala avdelningar. Dessa anordnade studiecirklar i hela landet, i samtliga 290 kommuner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att folkbildningen värnas och finns i hela landet, och understryker att folkbildningen är särskilt viktig i områden där det saknas andra utbildningsaktörer. Som framgår ovan är såväl folkhögskolor som studieförbund representerade i stora delar av landet. Utskottet anser att motionsyrkandena till viss del är tillgodosedda och att de inte bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motionerna 2023/24:1359 (S) yrkande 4, 2023/24:2020 (S) yrkandena 2 och 3 samt 2023/24:2457 (C) yrkande 10 avstyrks.

Bidragsmodellen för studieförbund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att reformera bidragsmodellen för studieförbund. Utskottet hänvisar till att yrkandet får anses tillgodosett.

Motionen

Jonas Andersson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2023/24:347 yrkande 4 att regeringen bör verka för att reformera bidragsmodellen för studieförbunden för att säkerställa att ett kvalitetsfokus är rådande i stället för ett kvantitetsfokus.

Bakgrund

Det är som framkommit ovan Folkbildningsrådet som fördelar medel till studieförbunden. Folkbildningsrådet har gjort en översyn av systemet för statsbidrag till studieförbundens verksamhet. Enligt rådet införs 2024 ett nytt system som innebär att bidrag ska fördelas enligt ett kvalitetsbedömningssystem. Hittills har fördelningen av statsbidraget byggts på statistik från tidigare genomförd verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Med hänsyn till att ett nytt system för statsbidrag till studieförbundens verksamhet införs 2024, där bidrag ska fördelas enligt ett kvalitetsbedömningssystem, får motionsyrkandet anses tillgodosett och utskottet avstyrker motion 2023/24:347 (SD) yrkande 4.

Uppföljning och konsekvensanalys

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppföljning och konsekvensanalyser med hänvisning till att pågående utredningsarbete inte bör föregripas.

Jämför reservation 6 (MP).

Motionerna

Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) anser i kommittémotion 2023/24:1885 yrkande 2 att en konsekvensanalys av de nedskärningar av folkbildningsanslaget som regeringen aviserat skyndsamt bör presenteras för

riksdagen. I samma motion yrkade 4 anser motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett samlat förslag för styrning och uppföljning av folkbildningen när utredningen Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden överlämnats till regeringen. Motionärerna understryker att det är skadligt både för bildningsverksamheten runt om i landet och för pågående utvecklingsarbete att genomföra förändringar nu, och samtidigt skära i budgeten.

Karin Sundin (S) anser i motion 2023/24:1590 att regeringen bör analysera och presentera vilka konsekvenser den minskade statliga finansieringen till folkhögskolorna får för personer med funktionsnedsättning och för deras möjligheter att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Johanna Haraldsson m.fl. (S) anser i motion 2023/24:1175 yrkande 3 att det statliga anslaget till folkhögskolorna bör ses över för att skapa goda förutsättningar för att kunna fortsätta bedriva folkhögskolornas viktiga verksamhet runt om i hela landet. Minskade anslag och hög inflation har enligt motionärerna medfört minskat utbud av kurser och färre deltagare.

Beatrice Timgren (SD) anser i motion 2023/24:917 att en utredning bör initieras för att se över hur tidigare tilldelade medel till studieförbund har använts, detta för att säkerställa att inga medel har gått till kriminella verksamheter. Genom att framöver avskaffa det statliga stödet till studieförbunden kan man enligt motionären ta ett steg mot en mer ansvarsfull och effektiv användning av skattepengarna och därmed minska risken för potentiellt missbruk.

Bakgrund

Sedan den 1 januari 2024 beslutar staten hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Det statliga stödet fördelas till studieförbunden över anslaget 14:1 Statsbidrag till studieförbund och till folkbildningen över anslaget 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:KrU1, rskr. 2023/24:78).

Medlen till studieförbunden minskas 2024 med 250 miljoner kronor för ytterligare resurser till folkhögskolornas utbildningsutbud och andra enligt regeringen mer prioriterade insatser. För ytterligare resurser till folkhögskolornas utbildningsutbud ökas medlen till folkhögskolor för 2024 med 100 miljoner kronor.

Folkbildningsrådets styrelse har beslutat att öka ersättningen per årsplats i folkhögskolan från dagens nivå mellan 60 000 och 76 000 kronor i statsbidrag till 100 000 kronor per plats minus regionbidrag. Detta innebär att antalet årsplatser minskas från 33 000 till 32 000 platser fr.o.m. 2024. Anledningen är enligt Folkbildningsrådet att det behövs ett utökat statsbidrag per årsplats för att folkhögskolorna ska kunna fullgöra sitt utbildningsuppdrag med hög kvalitet.

Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden gör för närvarande en bred översyn av statens stöd till folkbildningen och ska redovisa sitt slutbetänkande senast den 14 juni 2024 (dir. 2022:75 och dir. 2023:130).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att statsbidraget till folkhögskolorna ökar med 100 miljoner kronor 2024, även om Folkbildningsrådet avser att minska antalet årsplatser, samt konstaterar att Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden ska redovisa sitt slutbetänkande i juni 2024. Utskottet anser att utredningens arbete inte bör föregripas och avstyrker därmed motionerna 2023/24:917 (SD), 2023/24:1175 (S) yrkande 3, 2023/24:1590 (S) och 2023/24:1885 (MP) yrkandena 2 och 4.

Folkhögskolornas utbildningsutbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om folkhögskolornas utbildningsutbud.

Jämför reservation 7 (MP).

Motionerna

Ulrika Westerlund m.fl. (MP) understryker i kommittémotion 2023/24:2705 yrkande 35 vikten av att stötta folkhögskolor och föreningslivet så att äldre kan erbjudas kurser och aktiviteter kostnadsfritt eller till en rimlig peng. Motionärerna anger att ekonomin och behoven ofta ser annorlunda ut när man blir äldre.

Serkan Köse (S) anser i motion 2023/24:254 yrkande 7 att taxiutbildningen bör inkluderas i utbildningsutbudet på folkhögskolor.

Bakgrund

År 2022 var 40 procent av deltagarna i studiecirkel 65 år eller äldre. Även folkhögskolorna bedriver kurser för äldre, bl.a. sommarkurser.

Folkhögskolorna har ingen gemensam läroplan, vilket innebär att varje skola själv bestämmer vilka kurser som ska anordnas och vilken profil man har på skolan. Även studieförbunden bestämmer själva vilket kursutbud som ska finnas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det är upp till varje folkhögskola och studieförbund att bestämma vilket kursutbud som ska finnas. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2023/24:254 (S) yrkande 7 och 2023/24:2705 (MP) yrkande 35.

Studieförbundens roll som musikaliska nav

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om studieförbundens roll som musikaliska nav, med hänvisning till att det inte är en fråga för riksdagen.

Motionen

Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S) anser i motion 2023/24:1488 yrkande 7 att studieförbundens roll som musikaliska nav bör stärkas, och vill se fortsatta vitala musikverksamheter i studieförbundens regi.

Bakgrund

Enligt Folkbildningsrådet var kulturen – studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet inom det estetiska området samt kulturprogrammen – den enskilt största verksamheten inom de flesta studieförbunden under 2022. Stora delar av kulturverksamheterna genomförs i samverkan med medlemsorganisationer och ”fria grupper” inom det civila samhället. Inom ämnesområdet konst, musik och medier är musik den kategori som samlar flest deltagare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att musikverksamhet förekommer i hög grad inom studieförbunden. Utskottet konstaterar samtidigt att det är upp till varje studieförbund att bestämma vilket kursutbud som ska finnas och avstyrker därmed motion 2023/24:1488 (S) yrkande 7.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare under valperioden berett motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som yrkandena i bilaga 2. Detta har gjorts i betänkande 2022/23:KrU10. Riksdagen avslag motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker därför yrkandena.

Reservationer

1. Värna folkbildningen, punkt 1 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11 och
bifaller delvis motionerna

2023/24:1080 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S),

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 1 och

2023/24:2061 av Linus Sköld m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Kontakter med andra och bildning är enligt mig centralt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och delta aktivt i samhället. Här spelar civilsamhällets alla delar en mycket viktig roll. Ett exempel är folkbildningen där vi skapar rum för reflektion och gemensamt får djupare kunskap om vår värld. Folkbildningen kan också ge människor en chans till nystart. En möjlighet att exempelvis gå en kurs på en folkhögskola kan ge ny kraft, inspiration och kunskap som bidrar till att komma vidare i livet och där det också finns möjlighet att läsa in gymnasiekompetens. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag eller av offentligt arrangerad kultur. Jag anser att det är viktigt att värna den fria bildningen. Den finns bara i demokratier eftersom den bygger på att människor kan bilda sig fritt och inte utifrån statlig styrning. Principen om armlängds avstånd mellan politiken och bildningen anser jag behöver upprätthållas. Vad som anförts ovan bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

2. Värna folkbildningen, punkt 1 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 1 och bifaller delvis motionerna

2023/24:1080 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S),

2023/24:2061 av Linus Sköld m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag vill framhålla att folkbildningen genom studieförbund och folkhögskolor har stor betydelse för bildningen, kulturen och demokratin i vårt land. Den ideella och den professionella folkbildningen når 1 miljon människor i Sverige årligen och finns i varje svensk kommun. På en del platser i vårt land är studieförbundens lokaler den enda samlingsplats som finns för kommunens invånare. Folkbildningen är en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken där människans fria och frivilliga organisering och bildning tar plats och ges utrymme. Vad som anförs ovan bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

3. Folkhögskolans allmänna kurs, punkt 2 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34.

Ställningstagande

Jag vill understryka att en av folkhögskolornas styrkor är det breda utbudet av utbildningar och kurser, anpassade för både unga och vuxna. Genom att erbjuda praktiskt inriktade utbildningar inom olika yrkesområden kan folkhögskolorna rusta eleverna med de färdigheter och kompetenser som krävs för framtidens arbetsliv. Jag anser att folkhögskolorna kan fungera som en kraftfull utbildningsmotor för att möta de enorma behoven på arbetsmarknaden. Folkhögskolor är även viktiga resurser för de personer som saknar behörighet till vidare studier eftersom de genom sin allmänna kurs erbjuder alternativa och innovativa lärandesätt. Enligt Statistiska centralbyrån får årligen ca 2 000 deltagare på allmän kurs grundläggande behörighet till eftergymnasiala studier. Av dessa väljer ungefär hälften att fortsätta sina

studier inom ett år. En stor majoritet av dem som uppnår behörighet är under 25 år, och en ökande andel har utländsk bakgrund. Folkhögskolor spelar en betydande roll för målgrupper med särskilda behov; fyra av tio deltagare som uppnår behörighet har någon form av funktionsnedsättning. Därför anser jag att man bör stärka folkhögskolans allmänna kurs långsiktigt, så att unga med ofullständiga betyg från grundskolan och gymnasiet får möjlighet att studera vidare i en annan miljö och få ett studieomdöme för att kunna läsa vidare.

4. Asylsökande, punkt 4 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 22.

Ställningstagande

I Värmland har folkhögskolorna fått en central och samordnande roll för samhällsorienteringen. Min uppfattning är att det bör ligga mycket väl i linje med det folkbildande uppdrag som folkhögskolorna haft sedan länge, har lång erfarenhet av och är duktiga på. Förutom deras långa erfarenhet av att arbeta med människor med olika bakgrund ser jag också en stor fördel med att folkhögskolorna är icke vinstdrivande samt har en ideologisk inriktning mot ett samhälle som håller samman. Jag tycker att de är väl lämpade att axla detta ansvar. Jag vill att folkhögskolorna även framöver ska finnas med och ha en given roll i att ge motsvarande samhällsorientering eller ett framtida helhetsbegrepp om kunskap om samhället. Vad som anförts ovan bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

5. Folkbildning i hela landet, punkt 5 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 10 och bifaller delvis motionerna

2023/24:1359 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 4 och

2023/24:2020 av Isak From m.fl. (S) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Folkhögskolorna och studieförbunden spelar en viktig roll när det gäller att erbjuda möjligheter till vidareutbildning, kompetensutveckling och livslångt lärande i hela landet. Jag anser att resurserna till studieförbund och folkhögskolor behöver säkerställas mot bakgrund av den stora kompetensbrist som råder i Sverige.

6. Uppföljning och konsekvensanalys, punkt 7 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkandena 2 och 4,

bifaller delvis motionerna

2023/24:1175 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkande 3 och

2023/24:1590 av Karin Sundin (S) samt

avslår motion

2023/24:917 av Beatrice Timgren (SD).

Ställningstagande

Miljöpartiet vill värna folkbildningens frihet och självständighet, samtidigt som arbetet med stödmodellen utvecklas. Fusk och oegentligheter ska naturligtvis inte förekomma och jag välkomnar studieförbundens eget utvecklingsarbete på detta område. Nya förändringar trädde i kraft vid årsskiftet 2023/24 samtidigt som folkbildningsutredningen, Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden, presenterar sina förslag i juni 2024. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett samlat förslag för styrning och uppföljning av folkbildningen när utredningen har överlämnat sina förslag till regeringen. Att genomföra förändringar nu, och samtidigt kraftigt skära ned i budgeten, är skadligt både

för bildningsverksamheten runt om i landet och för pågående utvecklingsarbete.

För 2023 valde regeringen med stöd av Sverigedemokraterna att inte förlänga det tillfälliga stödet på en halv miljard kronor till folkbildningen. Redan det var ett dråpslag. För 2024 gick man ännu längre, och skar i själva grundfinansieringen. Jag anser att det är anmärkningsvärt att regeringen inte har lämnat någon som helst konsekvensanalys av denna nedskärning. Jag vill se att en sådan skyndsamt presenteras för riksdagen.

7. Folkhögskolornas utbildningsutbud, punkt 8 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 35 och
avslår motion

2023/24:254 av Serkan Köse (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag anser att äldre ska känna till eller enkelt få vetskap om vad som särskilt erbjuds till äldre i kommunen. Många fortsätter att finnas i sammanhang som erbjuds invånare generellt oavsett ålder; det gäller t.ex. det kulturella utbudet. Men för en del kan ekonomin göra det svårt att delta i det som man deltagit i tidigare; behoven kan se annorlunda ut, man kan vilja träffa andra i samma ålder eller liknande situation etc. Jag anser att det utbud som anordnas av såväl kommuner som regioner, föreningar och frivilligkrafter är viktigt att känna till och bör vara kostnadsfritt eller erbjudas till en rimlig peng. Att föreningslivet stöttas är allmänt viktigt, liksom folkhögskolor som ofta ordnar kortare kurser där äldre deltar. Vad som anförts ovan bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Särskilda yttranden

1. Värna folkbildningen, punkt 1 (S)

Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S) och Ewa Pihl Krabbe (S) anför:

Folkbildningen spelade en viktig roll för demokratiseringen av Sverige och spelar än i dag en mycket betydelsefull roll för vår demokrati och vårt samhälle genom kunskaps spridning och bildning. Folkbildningen, både den ideella och den professionella, når 1 miljon människor i Sverige årligen och finns i varje svensk kommun. På en del platser i vårt land är studieförbundens lokaler den enda samlingsplats som finns för kommunens invånare. Verksamheterna syftar till att förena människor i samtal, studier, språkinläring, yrkesförberedande program och fortbildande kurser. Verksamheterna har särskild betydelse för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet till aktivitet och för nyanländas möjlighet att få kunskaper om det svenska samhället. Därtill har studieförbunden band till hela det svenska civilsamhället, såsom fackförbund, idrottsrörelsen, kulturlivet och rättighetsorganisationer. Folkbildningen är en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken där människans fria och frivilliga organisering och bildning tar plats och ges utrymme.

I budgetpropositionen för 2024 redovisade regeringen hur folkhögskolorna och studieförbunden har lyckats med att nå de mål som riksdagen beslutat om för folkbildningen. Resultatet var med beröm godkänt. För 2024 föreslog dock regeringen en stor omstöpning av såväl styrning som medelstilldelning. Makten att fördela resurser mellan studieförbund och folkhögskolor föreslogs genom lagändring flyttas från Folkbildningsrådet till regeringen, och anslaget till studieförbunden föreslogs dras ner med 250 miljoner kronor för 2024. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Regeringen redovisade i budgeten även ett förslag om neddragning av anslaget till studieförbunden med 350 miljoner kronor 2025 och 500 miljoner kronor 2026. Förslaget till lagändring föregicks av en remissrunda där över hälften av remissinstanserna avstyrkte förslaget. Regeringens nedskärningar innebär omfattande negativa konsekvenser för folkbildningen.

Folkbildningen i Sverige har en särställning för livslångt lärande genom utbildning, omställning, bildning och delaktighet. Folkbildningen bidrar till att alla har en möjlighet att bli sedda och lyssnade på. En möjlighet för varje individ att läsa på sina egna villkor i vuxen ålder. Oavsett om du har en funktionsnedsättning, har varit arbetslös en lång tid, behöver läsa svenska språket för att få en sysselsättning eller inte har känt att gymnasiet fungerade finns möjligheten för alla, såväl vuxna som ungdomar och äldre, att utvecklas och bildas. Att kunna ställa om senare i livet kan vara avgörande för just

möjligheten att orka arbeta till pensionen eller att vara attraktiv på arbetsmarknaden.

Folkhögskolorna med sin unika utbildningsform fångar upp deltagare som andra utbildningsformer inte når. Folkhögskolorna hjälper deltagarna att komma vidare i utbildning, att forma sitt eget konst- och kulturintresse eller att få en sysselsättning på arbetsmarknaden. Deltagarna formar sina egna studier och ökar kunskapen och bildningen för personlig utveckling. De skaffar erfarenhet genom utbyte med andra deltagare och detta bidrar till både gemenskap och trygghet. För Socialdemokraterna och arbetarrörelsen är folkhögskolorna ett alternativt sätt att kompetensutvecklas, sadla om eller helt enkelt utbilda sig. I dag finns det ca 150 folkhögskolor i Sverige, varav drygt två tredjedelar drivs av idéburna organisationer och resterande har regioner som huvudmän. Tillsammans med de tio statsbidragsberättigade studieförbunden utgör dessa den organiserade folkbildningen i vårt land.

Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. På så sätt har folkbildningen i Sverige en särställning som en bred arena för utbildning, bildning och delaktighet. Studieförbunden är viktiga för hela kulturlivet. De är många gånger en språngbräda till vidare studier på folkhögskolorna. Dessa två folkbildningsformer tillsammans utgör kittet i samhället när det kommer till demokrati, konst och kultur, jämlikhet och bildning. Med tiden har folkbildningen blivit betydande i arbetet med att möta en rad samtida samhällsutmaningar, t.ex. att stärka ett aktivt deltagande i samhället för alla människor, att ge människor fler möjligheter att utbilda sig eller att byta yrkesinriktning, att ge nyanlända och andra utrikesfödda möjlighet till etablering i arbetslivet samt att tillhandahålla ett rikt, tillgängligt och inkluderande kulturliv i alla delar av landet.

Folkhögskolan är som utbildningsform unik eftersom den når deltagare som andra utbildningsformer inte når och hjälper deltagarna att komma vidare till arbete och fortsatta studier. Folkhögskolan erbjuder därmed en andra och en annan chans till utbildning. Den tidigare socialdemokratiska regeringen byggde under flera år ut folkhögskolan inom ramen för Kunskapslyftet.

Utbildningsbehoven bland vuxna är fortsatt stora och det behöver finnas olika utbildningsalternativ för t.ex. unga vuxna, utrikesfödda och personer som inte har uppnått målen för en gymnasieutbildning. Finansieringsansvaret för folkbildningen är delat mellan staten, regionerna, kommunerna och huvudmännen. Principen om delat finansieringsansvar är viktig att upprätthålla. Folkhögskolorna erbjuder också en studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola i samarbete med Arbetsförmedlingen. Vi socialdemokrater bedömer att dessa kurser utgör ett viktigt steg på vägen till vidare studier, inom t.ex. en allmän kurs, och till etablering på arbetsmarknaden.

Folkbildningsrådet, som fördelar statsbidraget till folkhögskolorna och studieförbunden, måste säkerställa att statsbidraget används i linje med statens

syften med stöden. Av Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2022:20 framgår att kontrollen och granskningen av statsbidraget måste klargöras och förstärkas. Mot bakgrund av behovet av ökad kontroll och granskning av statsbidraget till folkbildningen har vi socialdemokrater föreslagit en normgivande lagstiftning om demokrativillkor vid utbetalning av statsbidrag till det civila samhället som även ska tjäna folkbildningsområdet.

Den förra socialdemokratiska regeringen beslutade den 7 juni 2022 om kommittédirektiv till en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen (dir. 2022:75). Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden gör en översyn av nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen och utreder hur uppföljning, kontroll och granskning av statsbidrag säkerställs. Uppdraget ska slutredovisas senast den 14 juni 2024. Vi ansåg mot bakgrund av detta att politiska åtgärder som rör folkbildningens verksamhet och roll bör invänta utredningens förslag. Så har tyvärr inte skett. Utbildningsdepartementet har föregått utredningen och gjort en översyn av statens bidrag till folkbildningen och föreslår att Folkbildningsrådet inte längre ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till folkhögskolor respektive studieförbund. Det ska i stället beslutas av regeringen och riksdagen. Folkbildningsrådet ska fortsättningsvis enbart besluta om fördelningen av bidraget till de olika folkhögskolorna och studieförbunden.

Utbildningsdepartementets förslag innebär en inskränkning i folkbildningens självständiga och fria roll gentemot staten. Vi menar i stället att folkbildningens frihet och självständighet i dessa tider av global demokratisk tillbakagång bör värnas och stärkas. Ledorden om att folkbildningen ska vara fri och frivillig är centrala för ett demokratiskt samhälle. Vi ser därför med oro på regeringens och Sverigedemokraternas ökade detaljstyrning av folkbildningen.

Nu när regeringen har gått fram med en drastisk och omfattande nedskärning av folkbildningens anslag kommer det att ha en inverkan inte bara på folkbildningen utan även på det civila samhället, lokalsamhället, kulturen och idrotten i vårt land. Reaktionerna har varit stora med manifestationer och tusentals som undertecknat protestlistor. Oron är nu stor hos många när regeringen och Sverigedemokraterna slagit in på denna direkt folkbildningsfientliga väg. Vi ansåg därför att anslaget till folkbildningen skulle förstärkas med 250 miljoner kronor för 2024 – för att studieförbunden inte ska nedmonteras. Vi socialdemokrater kommer alltid att stå upp för folkbildningen och för dess frihet. En stark och oberoende folkbildning är en garant för ett demokratiskt samhälle.

2. Särskilt yttrande (SD)

Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i en kommittémotion som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2022/23:KrU10. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

3. Särskilt yttrande (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

För Vänsterpartiet är det av yttersta vikt att folkbildningen kan organiseras fritt utan att partipolitiska uppfattningar styr innehållet och pedagogiken. Det är styrkan och det unika med bildningen genom studieförbund och folkhögskolor. Man kan snabbt ställa om utifrån förändringar i samhället och möta människors behov och intresse av att lära nytt och lära om. Folkbildningens nationella mål som slagits fast av riksdagen ska hållas på en övergripande nivå. Jag beklagar att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna bestämt sig för att skära ned rejält på stödet till studieförbunden och att man plockade bort de extra pengar som folkhögskolorna fick under pandemin. Särskilt viktig är de här verksamheterna för bl.a. ensamma äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättning. De pengar man sparar i ena ändan ger negativa effekter i andra ändan när människor förlorar sitt sociala sammanhang och sina möjligheter till ökad självständighet och stärkt självförtroende.

Vänsterpartiet har under många år fört den motsatta politiken. Vi har föreslagit ökade resurser till folkbildningen för att kunna höja ersättningen per deltagare inom folkhögskolan och riktade resurser till studieförbunden för studiecirklar i svenska för nyanlända. Vi har också föreslagit en utredning om ett nytt ekonomiskt stöd till folkhögskolor med internat. I budgeten för 2024 har vi satsat över 700 miljoner kronor mer än regeringen på folkbildningen.

Hösten 2023 beslutade regeringspartierna och Sverigedemokraterna sig för att föregå den pågående utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen och lägga fram ett lagförslag om ökad politisk makt över resurstilldelningen. Vänsterpartiet motsatte sig det förfarandet och lade tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet fram ett utskottsinitiativ där vi krävde både att lagförslaget skulle behandlas inom ramen för den pågående utredningen och att det skulle utredas vilka konsekvenser de stora nedskärningarna på studieförbunden skulle få. Jag beklagar att det initiativet inte fick gehör i utskottet. Det är ett hårt slag mot hela civilsamhället eftersom de flesta föreningar i dag kan få stöd för sin studieverksamhet genom ett studieförbund. Regeringen och Sverigedemokraterna har därmed bestämt sig för att försvaga studiemöjligheterna för landets invånare och försämra villkoren för civilsamhället rejält.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:64 av Björn Söder (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphöra med bidrag till Ibn Rushd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:254 av Serkan Köse (S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera taxiutbildningen i utbildningsutbudet på folkhögskolor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:347 av Jonas Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för målsättningen om att allmän kurs utgör runt 15 procent av folkhögskolornas statligt finansierade verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för möjlighet till likvärdiga betyg för de som studerar på allmän kurs på folkhögskola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att genomföra en översyn för att förhindra fusk, bedrägerier och motsvarande som kan leda till felaktigt utbetalade statsbidrag till folkbildning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att reformera bidragsmodellen gällande studieförbunden för att säkerställa att ett kvalitetsfokus är rådande i stället för ett kvantitetsfokus och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att en myndighet ansvarar för fördelningen av statsbidrag till folkbildning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:838 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratiutvecklingspengar till föreningsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:917 av Beatrice Timgren (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en utredning av hur tidigare tilldelade medel till studieförbund har använts, för att säkerställa att inga medel har gått till kriminella verksamheter, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1080 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja ambitionerna med folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1175 av Johanna Haraldsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhögskolans frihet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de ekonomiska förutsättningarna för folkhögskolorna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förutsättningar för deltagande i folkhögskolekurser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1186 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om Folkbildningsrådet ska uppgå alternativt inordnas i en statlig myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1297 av Anna Wallentheim och Hanna Westerén (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och utveckla folkbildningen genom både folkhögskolor och studieförbund och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1359 av Lars Isacsson m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av en stark lokalt lokaliserad folkbildning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1488 av Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studieförbundens roll som musikaliska nav bör säkras och stärkas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1590 av Karin Sundin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera och presentera vilka konsekvenser den minskade statliga finansieringen till folkhögskolorna får för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1863 av Heléne Björklund m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa folkhögskolornas viktiga uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en konsekvensanalys av de aviserade nedskärningarna av folkbildningsanslaget skyndsamt bör presenteras för riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med ett samlat förslag för styrning och uppföljning av folkbildningen när utredningen ”Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden” överlämnats till regeringen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2020 av Isak From m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkbildningens betydelse i små kommuner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av en stark och lokalt lokaliserad folkbildning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2061 av Linus Sköld m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja ambitionerna med folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa folkbildningens frihet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhögskolors och studieförbunds förutsättningar att främja livslångt

lärande och kompetensutveckling i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka folkhögskolans allmänna kurs långsiktigt, så att unga med ofullständiga betyg från grundskola och gymnasium får möjlighet att studera vidare, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätthålla principen om armlängds avstånd till bildningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2531 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa statliga medel till Ibn Rushd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2536 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktlinjer som särskilt betonar betydelsen av hembygdsgårdar och lokala museer för folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att folkhögskolor kan bidra och ha en given roll i att ge motsvarande samhällsorientering eller framtida helhetsbegrepp för kunskap om samhället och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att stötta föreningslivet och folkhögskolor och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
10. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:64	Björn Söder (SD)	2
2023/24:347	Jonas Andersson m.fl. (SD)	1–3 och 5
2023/24:838	Mikael Larsson (C)	
2023/24:1175	Johanna Haraldsson m.fl. (S)	1 och 2
2023/24:1186	Ann-Sofie Alm (M)	
2023/24:1297	Anna Wallentheim och Hanna Westerén (båda S)	
2023/24:2531	Markus Wiechel m.fl. (SD)	6
2023/24:2536	Markus Wiechel m.fl. (SD)	12